

SODE-SUORGGI BARGI MUITOLISTU MÁNÁID JA BEARRAŠIID BÁLVALUSAIN

Vuollel 6-jahkásaš mánáiguin ja bearrašiiguin bargi ámmátolbmuide

Dán muitolisttu sáhttet ávkinatnit buot sode-suorggi bargit, geat barget bearrašiiguin. Listui leat čohkken dábálmoss áššiid, mat sáhttet boahit ovdan ságastallamiin, ja daidda laktáseaddji rávvagiid ámmátolbmuide (mo gánneha doaibmat ja gosa stivret bearraša).

Maiddá rávvehaga ja bearašrávvehaga bargit sáhttet ohcat listtus rávvagiid das, mo bearrašiiguin sáhtta iešguđet diliin doaibmat.

Mánáiguin ja bearrašiiguin barggadettiin ferte váldit vuhtii maiddá máná ja bearraša giella- ja kulturduogáža.

Muitolisttu doaibmanjurdda:

1. Ávkinane bearrašiiguin barggadettiinat, sin bagadeamis ja ságastallama veahkin Árgabeaieallima muitolisttu. Muitolisttu sáhtta maiddá addit bearraša fárrui ruoktot.
2. Juos ságastallamiin boahťa ovdan mii nu, man livčče buorre guorahallat ovtas bearrašiin vel dárkkebut, váldde jearahallanskovis veahkin dillái ja dárbbuide heivvolaš gažaldagaide. Dáhto dárbbu mielde árrabajásgeassima oahpaheaddji vástidit čálalaččat árrabajásgeassima gažaldagaide. (Buot sode-suorggi bargit sáhttet álggahit proseassa ja rávvet, mo skovvi devdojuvvo.) Čále ságastallamiin ja sohppojuvvon áššiin čoahkkáigeasu.
3. Ávžžut bearraša vuolgit mielde bagaduvvon iešdikšui (lea dehálaš ahte bearrašis lea motivašuvdna ja hálgu čatnasit ruoktohárhjehusaide).
4. Geavat dárbbu mielde ja juos bearaš addá lobi jearahallama čoahkkáigeasu mánggaámmátlaš bargjoavkku ságastallamis (guovllu- ja báikegotteguovdasaš molsašupmi
 - Juos skoviin boahťa ovdan ahte lea dárbu oázžut doarjaga árrabajásgeassimis, lágideuvvo dat vuosttaš sajis maiddá dohko.
 - Árvostallo ja stivrejuvvo dárbbu mielde nuppiide sode-bálvalusaide.

Juos orru ahte lea sáhka guhkesáigásaš ja mearkkašahhti vuodjuma ja áicilvuodá váttus, mii ii doarjjadoaimmain fuolakeahťta buorránišgoađe, dahje eahpiduvvo muhtin eará neuropsykiátralaš váddu go adhd

- » juos it leat dearvasvuodádivššár, dáhto manjimustá dán muttus fárrui (rávvehaga) dearvasvuodádivššára
- Vuollel 6-jahkásačča vuodjuma ja áicilvuodá váttut čielggaduvojit
 - » Rávvehaga bokte sáddejuvvo mánáidneurologa/mánáidpsykiátra vuostáiválddáhahkii
 - » Mánáidrávvehagas sáhtta čielggaduvt, leatgo mánáidpsykiátra bálvalusat geavaheamis. Dárbbu mielde spesiálbuohccedivššu konsultašuvdna dahje sáddehus
- Juos eahpiduvvo eará neuropsykiátralaš váddu go adhd
 - » stivrejuvvo spesiálbuohccedikšui mánáidneurologa/mánáidpsykiátra vuostáiválddáhahkii
- Juos vánhen eahpida aldis leat vuodjuma dahje áicilvuodá váttu
 - » stivrejuvvo dikšundárbbu čielggadeapmái vuodđodoaktárii, bargodearvasvuodadoaktárii dahje vuollegis šielmmá mielladearvasvuodabálvalusaide. Terapianavigaattori veahkin vuodđodearvasvuodafuolahusas.

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin buresveadjinguvlu
Lapin pyereestviejennuovlu
Lapin pue'rrvääjjamv'vdd

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Mo sáhtát rávvet bearraša ja gosa dárbbu mielde rávvet:

- Juos árgabeairitma lea bieđggus ja rutiinnain gávdno divvumuš
 - » è bagat árgabeaidoaimmain, ásat 1–2 juksanáigu-muša, mat sáhttet laktásit omd. ruvtoáigái, oadđimii, boradeapmái ded.
 - » è stivre dárbbu mielde rávvehaga dearvasvuodadivššárii
- Borrama ja oadđima váttisvuodát
 - » è stivre rávvehaga dearvasvuodadivššárii, guhte árvvoštallá leago dárbbu sáddet borran- dahje hállanterapectta lusa dárkit čielggadeapmái
- Juos bearaš dárbbáša doarjaga beaivválaš eallimis, vanhenvuohta orru váigat dahje vanhema leat váiban, eaige nagot doarjut máná, dahje juos dárbbu oazžut veahki árgabeaidoaimmain
 - » è stivre mánábearrašiid sosiálabálvalusaide (bajásgeassin ja bearašrávvehat, mánábearrašiid sosiálabargu ja bagadeapmi, bearašiid ruoktobálvalus, bearašbargu jed.)
 - » è sáhttibehtet váldit ovtas oktavuoda sosiálafulahussii čielggadan dihte doarjaga dárbbu, muite geatnegasvuoda dahkat dárbbu mielde mánáidsuodjalanalmuhusa: [Mánáid ja bargoahkásaččaid bálvalusaid skovit](#)
- Vánhen dárbbáša rávvagiid vanhenvuhtii dahje bearraša sikkáldas gaskavuodain leat ruossalasvuodát
 - » è stivre bajásgeassin- ja bearašrávvehahkii
- Juos mánás leat váttisvuodát skibirgaskavuodain
 - » è váldde oktavuoda árrabajásgeassimii
 - » è stivre bajásgeassin- ja bearašrávvehahkii dahje mánábearrašiid sosiálabálvalusaide/bearašbargui, vai bearaš oazžu doarjaga skibirdáidduid oahpahallamis
- Juos mánás leat miellaláhkái laktáseaddji váttisvuodát
 - » è stivre vanhemiid vanhemiidbálvalusaide dilleárvvoštallama vuodul, vai sáhttiba oazžut nisttiid máná doarjumii (rávvehaga dearvasvuodadivššár, bajásgeassin ja bearašrávvehat)
- Juos mánás leat áiccuide dahje áicamii laktáseaddji váttisvuodát
 - » è stivre rávvehaga dearvasvuodadivššárii, guhte árvvoštallá leago dárbbu sáddet doaibmanterapectta lusa dárkit čielggadeapmái
- Juos mánás leat váttisvuodát áddet dahje buvttadit giela
 - » è stivre rávvehahkii dearvasvuodadivššárii, guhte árvvoštallá leago dárbbu sáddet hállanterapectta lusa dárkit čielggadeapmái
- Juos bearaš lea gearggus bargat iehčanasat ja aktiivvalaččat, muite Mielenterveystalo iehčanas ja bagaduvvon iedikšunprográmmaid (mánáid bagaduvvon iedikšu LOOH)
 - » [è Nepsymánáid iedikšunprográmma](#)
 - » [è Máná láhttenváltuid iedikšunprográmma](#)
 - » [è Máná ja vanhema vuorrováikkuhusa iedikšunprográmma](#)
 - » [è Mánáid oadđinváltuid iedikšun-prográmma](#)
 - » [è Guimmežiid iedikšunprográmma](#)
 - » [è Väestöliitto nuvttá bálvalusat páraide](#)
- Muite stivret bearraša vuollegis šielmmá doaimmaide (oassi gávdno maiddái Árgabeaieallima muitolisttu duogabealde QR-kodaide bokte)
 - » Bearašguovddášdoaimmaid vuolggasadjin lea fállat doarjaga vanhemiidda
 - » [Tarina auttaminen](#) (Muitalus veahkki), [Apua huoliin-](#) (Veahkki fuolaide)- ja [Nepsy- chat](#)
 - » Lappi buresveadjinguovllu buresveadjima, dearvasvuoda ja dorvolašvuoda - siiddut [Buresveadjin du árgii - Lappi buresveadjinguovlu](#)
 - » Veardásašdoarjja, organisašuvnnat ee. [Toivo-aplikašuvdna](#), [www.lähellä.fi](#) (ee. báikkálaš organisašuvnnat ja searvvit) sihke sekä [www.suomi.fi](#) (riikkaviidosaš organisašuvnnat)
 - » [Bivdde veahki- boallu](#) (maiddái sámegillii)
 - » Vánhemiid doaibmannávccaid doarjjan: Fá-muiduva árgabeaieallimis -joavku, AikuistenVi-re-gáiddusjoavkohárjehus
- Muite ahte sáhtát álo konsulteret ja dáhtut doarjaga iežat barggus:
 - » Bálvalusbagadus sáhtta konsulteret mánáid- ja nuoraidpsykiatriija (LKS ja LPKS)
 - » Ámmátolmmoš sáhtta konsulteret mánáid- ja nuoraidpsykiatriija konsultašuvdna- ja árvvoštallanbargojoavkku LaNKA
 - » Sámegielat áššehasa buohta sáhtta konsulteret Lapha sámegielat ja kulturmielddáš bálvalusaid ámmátolbmuid (ee. sámegielat bearašbagadalli ja dearvasvuodadivššáriid). Sámegielat bálvalusaid lágideamis vástida sámegielat bálvalusaid bálvalushoavda.

